

Prach na stěnách

V sedmnáctém století se prý katolíci chlubili, že "Prach na stěnách Mohučské katedrály je starší než protestanti". Na některé protestanty to dokonce udělalo velký dojem.¹ Nic proti tomu. Možná by se ale našel alespoň dnes kurážný protestant, který by odvětil, že se i v kostele má uklízet...

Když si tuto vsutku *evangelickou radu* přeložíme do latiny, bude znít ECCLESIA PURGANDA EST. Nezní to příliš odlišně od známého reformačního hesla – ECCLESIA SEMPER REFORMANDA. Rozdíl je dán hlavně tím, že v prvním případě je *ecclesia* kostel (který se uklízí) a v druhém církev, ve které se --- - také uklízí? Řekněme to raději tak; v dnešní době zatížené *reformami* (které nejsou ovšem ničím než bouráním společnosti, při němž nezůstane kámen na kameni) odkaz na reformování nezní příliš dobře. Ona ovšem ta reformace ve své době znamenala také jistou přestavbu společnosti, mnohdy i dost revoluční. A některým se líbila, jiným nic.

Ovšem i v katolickém světě se již dříve, za středověku, hlavně v církevních řádech ozývalo volání po *reformě* církve. Myslelo se tím ale většinou něco trochu jiného; ne vpravdě nanovo-utváření *re-formatio*, ale spíše jen jakési obnovení do původní čistoty ideálu: tedy vsutku *purgatio*, maximálně jakési *renovatio*. To je ale vždy počínání poněkud riskantní. Pokud se totiž nerozhodneme pro radikální očistu,² shledáme, že sice můžeme mít kostel/církev jako nový, ale co pak s těmi věcmi – podle náтуры je můžeme nazývat cennostmi, památkami nebo prostě krámy – co se tam mezitím něčí péčí octly? Původně tam nebyly, ale – můžeme je vyhodit? A chceme je vyhodit? Je jasné, že volba bude složitá a jediné, co je možno říci, že jakékoli předem stanovené pravidlo by bylo jednoznačně na škodu.

K takovému uvažování jsou však v rámci katolické církve stejně náchylní jen někteří. Katolictví se dnes vcelku jednoznačně rozkládá na dva proudy, z nichž jeden chce v kostele uklízet a druhý si tam raději pěstuje přítmi a prach. Každý z obou postojů má svůj důvod. Ten první je vcelku jasný – takové postoje zaujímáme i v normálním běžném životě: Chceme mít přeci náš život pod kontrolou a organizovaný; chaos je možno trpět jen do určité míry, jinak se nám vlastní život vymkne z rukou. Ale i ten druhý postoj má svůj půvab: Šerosvit a staletý prach – to přeci vytváří zcela jedinečnou atmosféru: čehosi tajemného a nedefinovaného, co má v sobě množství saturnských (Saturn je patron všech kněží a duchovních) rysů. A je také jasné, že se oba postoje nedají sloučit: první postup vylučuje druhý a naopak.

Není mým cílem zde volit mezi oběma přístupy. Tuto krátkou poznámku však chci skončit poukázáním na jednu zajímavou skutečnost, jež ukáže, že tyto postoje mají i svůj přesah a nejsou jen otázkou osobních preferencí. Je totiž zajímavě se zeptat, kdo v těchto dvou případech je zde "subjektem náboženského života"³. To se nám potom vyjeví, že v prvním

1 Englund, P.: *Nepokojná léta. Historie třicetileté války*, NLN Praha 2000, str. 540

2 Znal jsem svého času liturgického odborníka (katolického), který prohlašoval, že každý kostel potřebuje jednou za dvacet let "nával umírněného obrazoborectví".

3 Termín "náboženský" používám v běžném, starém smyslu; tedy ne tak jak ho vymezila moderní Bultmanovská protestantská theologie.

případě jsme to jednoznačně my – stejně jako v běžném životě. Svůj náboženský život organizujeme stejně jako své jiné aktivity. Má tedy takový postoj blízko k sekularismu a není divu, že ho šmahem přijímají všichni protestanti. Ovšem v druhém případě to není tak jasné, zda jsme to my, kdo určuje naše prožívání; mluví zde k nám cosi nadosobního, co si možná klade i určité požadavky a člověk na ně spíše jen odpovídá, je vůči tomu nadosobnímu receptivní. To není tak jasná situace jako v prvním případě. Velmi záleží na tom, jaké povahy je to, "co k nám mluví" a čemu se poddáváme. A tu by měli přívrženci tohoto směru zbystřit a možná i trochu znejistět.

Dalším kouzlem nechtěného je určitě ona hezká rošáda mezi teorií a praxí, kterou ovšem známe i odjinud.⁴ Ta polovina křesťanstva, která vkládá spásu člověka zcela do rukou Bohu (princip *sola gratia*), v praxi vytváří takřka bez výhrady právě ona "aktivistická" polosekulární společenství, zatímco ti, co prohlašují, že je člověk za svou spásu svým konáním minimálně spoluodpovědný, se z velké části propadá právě do oné výše popsané mystické pasivity. To už je ale opravdu jen tečka na závěr.

4 Příkladem: Jedním z ideálů proklamovaných komunistickým socialismem byla "práce"; jak v oněch dobách vypadala práce a pracovní nasazení ve skutečnosti, je s dostatek známo.